

cima pripala caru Napoleonu, sačinjavala neku vrstu seljačke republike s vlastitim zakonikom. Tu je sitnu republiku omeđivala s istoka rijeka Cetina, kojoj se na ušću koči drevni grad Omiš, nekoč na glasu po smionosti njegovih gusara i krvavih zadjevica sa susjedima, to na kraju, to na otocima. Spram Mosora, omeđujući djelomice splitski kanal, protegao se otok Brač, najveći od hrvatskih otoka. Obala je bračka sve naokolo posuta bijelim varošicama, koje su od uvijek u najživljem saobraćaju sa Splitom. Na Braču su i oni glasoviti kamenolomi, odakle su vadili veći dio gradiva za veličanstvenu carsku Dioklecijanovu palaču. Nedaleko Brača, u istom smjeru, prema zapadu, polegla je Šolta, otok poznat u svijetu po izvrsnom medu, a u prošlosti po vječnim razmiricama sa splitskom općinom. Kroz prolaz što no dijeli Brač od Šolte, može se nazreti zapadni rt otoka Hvara; a još dalje nekadašnji jadranski Gibraltar, glasoviti Vis, pod kojim se je zadnjih sto godina triput prolijevala krv na ratnim brodovima četvero država. Kad se na ovom istom vrhu okreneš prema zapadu, gledaš protegnut pred sobom, nalik golemoj guji, otok Čiovo, ponajviše goli kamen i vrlo rijetko nastanjen. Između Čiova i kopna, onamo daleko u dnu kaštelanskog zaliva, niče ti iz mora, na čednom otočiću, drevni Trogir sa svojim krasnim zvonikom. Mostovi vežu, na obje strane, grad Trogir i s kopnom i s otokom Čiovom. Konačno, kad se okreneš prema sjeveru, pogled ti obuhvata lijepo kaštelansko polje, opjevano od Andrije Kačića, što no omeđuje s jedne strane mrki Kozjak, a s druge morska obala, koja se uvija tako da podaje cijelomu kraju amfiteatralni oblik. Na sjevernoj obali toga zaliva izdiže se sedam ponosnih gradića, sedam Kaštela, poput sedam bijelih labudova, ili sedam u kolu uhvaćenih moma; ili pak, kako napisa zanešeni jedan pjesnik, sedam kristalnih kapljica na lisnatoj ruži! Nešto podalje od zadnjega Kaštela, koji su, po crkvi svetoga Jurja, prozvali Sućurac, prosule se kuće skromnoga hrvatskog Solina, dijelom duž ceste, koja u Klis vodi, a dijelom po ruševinama nekoč sjajne i bogate rimske Salone. Nad Solinom pak, a na dohvat starcu Mosoru, izdigla se kliška tvrđava, a pod njom selo istoga imena. Za Klis pjesma narodna veli: »Teško Klisu, jer je na kamenu, a kamenu, jer je Klis na njemu«!

Sav taj prekrasni kraj hrvatske zemlje uživaš s najvišega vrha brda Marjana, a pod vrhom lako nađeš, u svojoj njihovoj romantičnoj ljepoti, špilju svetoga Jerolima i Betlehemsku